

Pasvalio Sajūdys

LPS PASVALIO TARYBOS LEIDINYS

Nr. 3

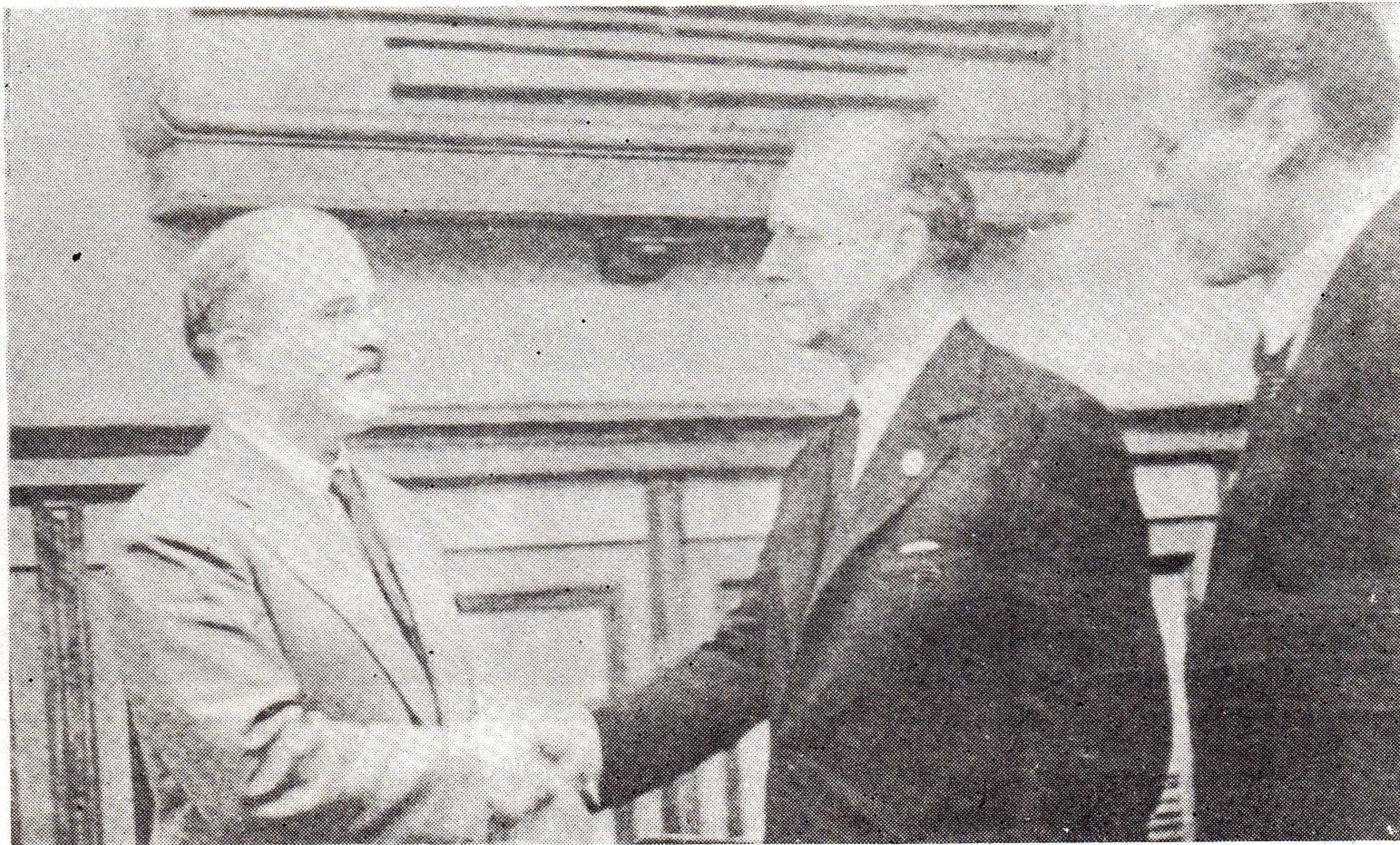
1989 m.
rugpjūčio
22 d.

Kaina
20 kap.

Lietuva reikalauja tiesos ir laisvės!

50 METU NUO 1939 M. RUGPJŪČIO 23 D.

— NIEKAS
TAIP NEPA-
STEINKINS
STALINO
KAIP SAN-
DERIS SU
HITLERIU.
NUO PAT
1933 METU
PRADZIOS
KARTOJO
LEVAS
TROCKIS.

Tai ne pažintis — jie jau seniai susipažinę. Fotografija (TSRS Centrinio valstybinio kino - foto dokumentų archyvas) užfiksavo dviejų valstybių užsienio reikalų ministrus V. Molotovą ir J. fon Ribentropą po sutarties dėl Tarybų Sajungos ir Vokietijos draugystės ir sienos pasirašymo 1939 m. rugsėjo 28 d. O prieš tai dar buvo 1939 metų rugpjūčio 23 d. sutartis! Papildomi šių sutarčių slapti protokolai reiškė imperialistinių dviejų valstybių diktatą, iš anksto pasidalijant svetimas teritorijas. Svetimas joms. Savas, teisėtas, vieninteles mums — Pabaltijo tautoms.

„Amžiaus sandėri“ M. Gorbačiovė vadina „tiesioginių ir provokuojančiu nukrypimu nuo leninizmo, lenininių principų menkinimu“. Neprisklausomai Lietuvai jis reiškė okupaciją ir aneksiją. Užgrobimą ir prijungimą. Kitaip jau nebevadinsime.

50 metų. Nelaisvės, melo, nežinojimo ir nenorėjimo žinoti metai praėjo. Tai, kas vyko tarp Vokietijos ir TSRS 1939—1940 metais, galime ir turime žinoti. Turime ir suprasti, kodėl tautos su visomis jų teritorijomis tapo dviejų grobių besidaljančių plėšikų objektu. Sujungdami rankas Baltijos tautų kelyje į laisvę, prisiminsime ne tik mūsų bendras nuoskaudas, pažeminimus ir kančias. Prisiminsime: 1940 m. spalio 15 d. JAV prezidentas F. D. Ruzveltas pasakė: „Sakoma, kad Lietuva neteko savo nepriklausomybės. Yra klaida taip sakyti. Lietuva nėra praradusi savo nepriklausomybės. Lietuvos nepriklausomybė laikinali sutrukdyta. Laikas ateis ir Lietuva vėl bus laisva („Lietuvių enciklopedija“, — Bostonas, 1968, T 15).“

V. Leninas yra davės išsamių aneksijos apibrėžimų. „Aneksija (užgrobimas) yra prievertinis sveitimos tautos laikymas tam tikros valstybės ribose“. „Neatsisakyti nuo aneksijų — reiškia pateisinti begalinius karus dėl silpnųjų tautybių užgrobimo. Atsisakyti nuo aneksijų — reiškia suteikti kiekvienai tautai teisę laisvai apsispręsti, ar jų nori gyventi atskirai, ar drauge su kita tauta. Žinoma, tam reikia išvesti kariuomenę. Mūsų atsakymas dėl aneksijų — laisvas tautų sprendimas“ (V. Leninas. Raštai. — T. 24. — p. 406).

Dėl ko nerimauja Lietuva? Dėl naujų (kartoju M. Gorbačiovo žodžius) „tiesioginių ir provokuojančių nukrypimų nuo leninizmo“ Lenino idėjas deklaruojančioje TSRS? Todėl mūsų tauta akis ir širdis nukreipė į Sajūdį, vedantį konstituciniu politinės kovos keliu į nepriklausomybę. Tai nereiškia, kad įkvėpęs tautai vilti Sajūdis gali būti nuolankus ar neryžtingas. Ypač kai kalbama apie nusikalstamo Molotovo + Ribentropo pakto ir jo pasekmų mūsų tautai įvertinimą.

Šio juodojo jubiliejaus dieną sustiprinkim savo dvasią žiniomis apie tikrąsias įstojimo į TSRS aplinkybes — jų pilna visa periodinė spauda. Numeskim kaip akmenį nuo širdies ilgai ir kantriai nešiotą nuolankumą netikram broliui apsišaukėliui. Pakilkim pasaulio akyse suvokę, kad mums nepakanka būti darbščia tauta. Mes panorome, mes subrendome būti ir laisva tauta. Kad galėtume būti gerais kaimynais, visų pirmą turime tapti kaimynais, o ne valdiniais.

R. BUTENIENĖ

IŠ TAUTOS ATMINTIES

Kam tai rūpi — žino: Pasvalio rajono žemės — vienos iš derlingiausių, ir Šiaurės, ir visoj Lietuvos. Tik Suvalkijos plynaukai gali su jomis kiek lygintis.

O derlingiausios iš derlingų Pasvalio krašto žemės — Mūšos Šiaurinio kranto dirvos, kurios labai gražiai nusileidžia į upės klonį.

Todėl čia, nuo Latvijos pradėjė, prieš šimtmečius rikiavosi kalavijuoti pali-

kuonių dvarvietės: Geltonpamūšė, Škilinpamūšė, Baltipamūšė, Žilipamūšė, Ažuolipamūšė, Raudonpamūšė... Toks gražus tikrių vardų vėrinys, tokia

kai“, laiptų, balkonadų drožiniai krosnis pakūrenant (taip buvo Sokuose (žr. V. Dulkės nuotrauką). Jei jau nugyvenome namus, išsaugokim bent tuos negausius

O išsaugoti reikia

jauki nedidukų parkų žaluma.

Laikas išgarino buvusių šeimininkų Bystrumų, Brenaburgiu, Vildemanų, Ropų vardus. Liko dvarvietės, liko „palocių“ likučiai. Dažniausiai aplieisti, nugyventi „kolektyviš-

parkus. Juos kiek tvarko mokyklos, bet tik ten, kur jos yra. Vaikučiai ir keili mokytojai daug ir nepajégia. O išsaugoti reikia.

Tai, ką naujo pastatome, dar nevisad pavyksta architektams jaukai įkomponuoti į aplinką. Stai iš visų

nemažos Žilipamūšės gyvenvietės namų tik pirtis — svetainė (ar dar ir kažkaip kitaip vadintinas statinys) jaukiai tapybiškai atrodo gražioje pakrantėje: atsi-gauna akis nuo pilkos plytos, pilkų blokų, pilko šiferio ir pilko dangaus.

Gražinkime gimtinę, at-kurdami, kas buvo gražu, o nauja statydami — dar gražiau, nei buvo daroma „anais laikais“.

Albinas KAZLAUSKAS
LPS rajono tarybos istorinės atminties komisijos narys

BE KALTĖS, BE TEISMO

PAPASAKOJO ANTANAS KRIVICKAS IS PERVALKŲ KAIMO

1945 metais Gipiskių kaimo senukas Bezumavičius buvo laidotuvėse Putriškių kaime. Tose laidotuvėse buvo ir žmonių, nestojusių tarnauti į tarybinę kariuomenę.

Kur buvės, kur nebuvęs pasirodė stribų būrys. Jau ni vyrai spėjo išsilakstyti, o senukas ramiai liko kime. Ipykė, kad nė vieno anū nesugavo, nušovė niekuo nekaltą senuką Bezumavičių ir ten pat buvusi Gasaiti iš Baravykynės kaimo.

Nušautą Bezumavičių atvežė į Pasvalį ir paguldė šalia kitų, jau anksčiau suguldytų nušautujų miesto aikštėje prieš bažnyčią.

Kitą dieną apie lavonus, keikdama ir spjaudydama

juos, vaikščiojo senuko Bezumavičiaus duktė, ištekėjusi už stribą ir gyvenanti Pasvalyje. Taip bespjaudydama pamatė savo tévą. Pradėjo klykti. Išgirdę stribai, ją greit nuvedė tolyn, kad žmonės nepamatytų, kas vyksta, o nakti Bezumavičiaus kūną paémė iš aikštės. Bet žmonės matė. Tebera daug prisimenančių.

* * *

Iš Gipiskių kilęs stribas Charitonas Petras nuo pat mažens buvo labai žiaurus. Kartą Guodžių miške, Vabalninko valsčiuje, jis sugavo senuką Čemulonską, buvusį stambų ūkininką. Tuo metu senukas turėjo

jau 84 metus ir važiavo į mišką pasirinkti sausuolių. O miške ant medžių buvo priklijuota atsišaukimų, ragančių virus nestoti tarnauti į Tarybinę Armiją. Tai stribai apkaltino senuką, kad jis tuos atsišaukimus išklijavęs. Neteisingai apkaltino, nes tas žmogelis per savo senatvę vos krutėdavo ir jam rūpėjo ne kokios proklamacijos, o kaip krosnį pasikūrenti. Bet Charitonas Petras jam degančiu nuodėguliui išdegino lyties organus, nuo ko senukas labai susirgo ir neilgai begyveno.

Taip pat Charitonas labai kankino ir buvusi Vaškų viršaiti Juodinską. Naktimis ji išvesdavo į kiemą iš KPZ (daboklės. Red.) ir liepdavo bėgti, o jei nebégdavo — žiauriai mušdavo. Siuos prisiminimus pasako-

jantis taip pat buvo kartu uždarytas.

* * *

„Pasvalio Sąjūdyje“ skaičiau apie buvusį stribą Stasi Kruopį. Tai va, jis sakėsi Matui Meškauskui, kad yra nušovės aštuonis žmones. Tarp jų Stasi Baneli iš Vaidžiūnų kaimo, kuris nestojė tarnauti armijon ir buvo uždarytas Krinčine. Buvo nušautas bandantis pabėgti.

Kruopis taip pat išvarė iš proto Matą Meškauską, mano svainį. Iš jo reikalavo pasakyti, kas pas jį iš miško užeina pavalyti. Kai jis nesakė, tai pastatė vidury kiemo ir šaudė virš galvos ir po kojom. Žmogus šito neišlaikė ir pamis.

Pasakojimus užraše

Bronius SARAPINAS,
LPS Pasvalio autotransporto įmonės grupės narys

Gerbiamas pone Adamkau,

Ziūriu aš į Jūsų išvargusį veidą televizoriaus ekrane ir galvoju: Tu ne tik Erio ir Mičigano ežerus išgelbėjai... Tu skrendi per Atlantą gelbėti Lietuvos...

Liūdniausiomis karo ir vergijos dienomis mano vyras (jis tuomet buvo Kėdainių gimnazijos istorijos mokytojas) sakydavo drąsindamas savo draugus: „Amerika ateis į Europą!“

Amerika atėjo į Europą. Net ir vokiečiai išmoko gyventi laisvėje, negrasindami savo kaimynams. Bet Amerika paliko dalį Europos rusams.

Mirė mano vyras. Tada aš sakydavau nusiminusiems draugams: „Kai rusai bus laisvi — ir mes išeisime iš vergijos“.

Amerika atėjo ir į Rusiją. Prezidentas Reiganas atnese Laisvės žibintą ir perdavė jį Prezidentui Gorbačiovui. Ta laisvės liepsna sužibo taip skaisčiai ir taip placiai, kad pasiekė ir mūsų vergijos tamsoje išvargintą Lietuvą ir visą Baltijos pakrantę. Jokie reakcijos vėjai tos liepsnos neįstengia užgesinti. Ji kyta, auga, plečiasi!..

Prasidėjo atgimimas. Mes, vergai, turime atgimti laisvius žmonėmis.

Mes buvę vergai. Vergas — žmogus be savigarbos. Ir be teisės ją turėti.

Žmonės buvo visaip surūšiuoti. Stipresnis skriaudė silpnėsnį. Alkanas kolūkietis vogė nuo savo lauko, kad nemirtų badu. Žmonės melavo, gelbėdamiesi nuo kalėjimo, nuo bado, nuo ištremimo. Melavome ir veidmainiaavome, kad išliktume, nes mūsų likimas priklausė ne nuo „geriausiu iš geriausiu“, o nuo „kvailiausiu iš kvailiausiu“. Geri žmonės traukėsi nuo valdžios.

Mirė Stalinas. Pasikeitė gyvenimas. Vagama ir meiluojama buvo jau kiek kitaip. Ir bijoti neberekėjo jau taip labai. Bet žmonės mažai begalvojo apie tai, ar geros tos priemonės, kuriomis jie siekia savo tikslo. Žmogus mažai buvo skatinamas elgtis garbingai. Religija buvo visai paiekinta. Tikslo siekimas nedoromis priemonėmis suluošino žmonių charakterius. Pažada tau ką nors jaunas žmogus — ir reikia labai džiaugtis, jei ištesi. Jam beveik tas pats — ištesėti ar pameluouti.

Vieną kartą gyniau A: Sabonį, kai jis, fiziškai ir psihiškai išvargės, pasielgė netaktiškai. Dabar atleiskite Jūs, laisvos šalies sūnūs. Supraskite jį. Ar gali vergijoj niekinamas išaugės turėti tiek savigarbos, kaip laisvėje užaugės žmogus? Tas fizinis milžinas Arvydas yra dar naujaginis dvasioje. Bus labai gerai, jei jis nors vėliau supras, kaip labai jis nuvylė ir iškaudino savo draugus ir globėjus.

Tikėkimės, laisvės saulė išgydys ir mūsų sužalotas sielas.

Mes norime augti, augti. Mes trokštame tapti gerais laisvos Lietuvos piliečiais. Broliai ir sesės, laisvėje augę, būkite atlaidūs vergavusių vaikams ir nenusiminkite, kad mes dar nesugebame būti tokie kilnūs, kokiai turi būti laisvi žmonės.

Mokytoja Jadvyga GUTAUSKIENĖ

Joniškėlis

Muzikos puoselėtojai Joniškėlyje

Joniškėliai dar gerai prisimena pernai rudeni, spalio 22-ąją, „Sajūdžio“ steigiamojo suvažiavimo dieną surengtą ir jai skirtą bažnytinės muzikos koncertą. Liepos 29-ąją Joniškėlio bažnyčioje vėl surengtas vargonų muzikos koncertas. Jo atlikėjai — joniškelietai seserys Ž. ir V. Survilaitės.

Solo vargonais grojo bei solistams akompanavo Vilniaus M. K. Čiurlionio muzikos mokylos dėstytoja, „Ažuoliuko“ choro koncertmeisterė Živilė Survilaitė, o komentarais jai padėjo Vilniaus Valstybinės konservatorijos dėstytoja Virginija Survilaitė.

Koncerte dalyvavo solistai Salomėja Vaidžiūnaitė — konservatorijos dėstytoja, Li-

gija Razmienė — „Lelium“ ansamblio dalyvė, vargonininkas Kazimieras Očikas ir Joniškėlio bažnytinis chorai. Skambėjo M. K. Čiurlionio, J. Dambrausko, Č. Sasnausko, J. S. Bacho ir kitų kompozitorių kūriniai.

Už muzikinės kultūros puoselėjimą esame dėkingi Joniškėlio bažnyčios klebonui kun. Benediktui Urbonui. Vargonų muzikos gerbėjai turėjo neeilinę progą išgirsti nuostabius muzikos kūrinius, gauti apie juos įdomią kvalifikotą informaciją.

Koncerto klausytojų laisvos aukos paskirtos Joniškėlyje ilgai gyvenusios kultūros veikėjos Gabrielės Petkevičaitės — Bitės paminklo statybai.

Gediminas RAZMUS

ŽMOGAU, PABUDINK ŽMONIŠ- KUMĄ!

Jau taip daug rašyta „Darbe“ apie Joniškėlio miestelio Pionierių gatvę, kad net negražu, bet vėl sukretė S. Vilimo laiškas.

Iš kur tiek pykčio? Tarpome pikti, ar tokie būvom? Kam ta netiesa? Jūs, S. Vilimai, rašot: „Mes skursdami statėm kuklius namukus, tvarkėm gatvę“. Jūs juk nestatėt, Jūs nusipirkot iš buvusio savininko, o prieš tai turėjot komunalinį butą. Kodėl Jums taip pikta, kad mokytoja G. Urbaitė gavo butą? Kiek butų kasmet gauna iš kitų respublikų atvykstantys, kuriems jau ir valdžia žada apriboti teises be eilės gauti butus, o pirma skirti iš tremties grįžantiems į tévynę. O pagal Jus išeina taip: grįžk, mokytoja, atgal į tremtį, tau čia niekas nepriklauso! Gimė šaltuosiuose gula-guose — ir mirties lauk

tenai. Dangstė ten tave mažą mamytę, o dabar tik laikvakis, tavo tautiečiai vilmai ir jų bendraminčiai neduos tau ramybės. Už ką? Už ką? ir dar kartą — už ką?

Kas tik Jums neužkliūval! Tai Žemaitės kūryba ateistinė, tai kažkokia darbo jėga sapnuojasi. Ateistai ir tikintieji visais amžiais gyveno šalia niekam nėkliudydami, ir kas čia balsaus? Tik bolševikinė lėksta propaganda viską taip sujaukė, kad kai kurie žmonės patys savęs bijo ir nebežino, kas esą ir kuo jie turėtų būti. Tautinės savimonės ir žmoniškumo, štai ko trūksta.

Ne skaudinkime vienas kitą — budékime, kad nesilptų laisvės sparnus keilianti pertvarkos dvasia, kad mūsų gyvenimo saulei nusileidus lietuviškas maladas ant mūsų kapų kalbėtų vaikai, anūkai, proanūkiai. Nebūkime tokie panašūs į šakalą pasakoje apie Mangu. Dar kartą prašau: būkime geresni vienas kitam. Vardan Lietuvos.

Jonas DRABIŠIUS
Sajūdžio Joniškėlio grupės tarybos narys

POSĒDIS SU VADOVAIS

Rugpjūčio 10 d. LPS rajono taryba su rajono vadovais aptarė kai kuriuos aktualius klausimus. Iš rajono Vykdomojo komiteto ir Partijos rajono komiteto biuro narių posėdyje dalyvavo LKP RK antroji sekretorė A. Lenickaitė, Vykdomojo komiteto pirminkas V. Lallas, Liaudies kontrolės komiteto pirminkas S. Demenis, LKP RK biuro nariai S. Mikalajūnas, D. Merkys ir G. Gegužinskas.

Aptartas tarptautinės akcijos „Baltijos kelias“, skirtos Molotovo - Ribentropo pakto penkiasdešimtmečiui pažymėti 1989 m. rugpjūčio 23 d. organizavimas. Sutarta, kad bus sudarytos sąlygos visiems rajono žmonėms, norintiems dalyvauti akcijoje, sutrum-

pinti darbo dieną ir nuo 16 valandos vykti į rajonui numatyta kelio atkarpa, pačių įmonių nuožiūra numatant kada atidirbtį sugaištą laiką. Parinkta kelio atkarpa ties Pasvaliu — nuo pervažos ties „Atžalyno“ kolūkiu iki Šlamų miškelio. Po to vyks mitingai Pasvalio parke ir prie Latvijos sienos.

LPS rajono taryba užklausė vadovus, ar kas nors daroma rajone ruošiant savivaldybės įstatymą. Mūsų nuomone, reikalinga sudaryti teisininkų vadovaujamą įvairių specialistų, deputato patyrimą turinčių žmonių grupę, kuri pabandytų kurti vietinių Tarybų savivaldos modelį, bent jau pasiūlymų paketa. Sužinojome, kad apie tai lig

šiol nebuvvo galvota, manyta, kad rajone nėra tokiam darbui pasiruošusių žmonių. Drg. A. Lenickaitė siūlo pasitelkti šiam darbui Pasvalio kraštiečius specialistus. Sąjūdžio rajono tarybos nuomone, neturime laukti patys nieko neveikdami. Kviečiame atsiliepti norinčius dalyvauti tokios grupės darbe arba straipsniais, atskirais pasiūlymais išsakyti, kaip rajono savarankiškumo sąlygomis turėtu dirbti rajono Liaudies deputatų taryba ir kiti savivaldybės organai, kokie jie turėtų būti.

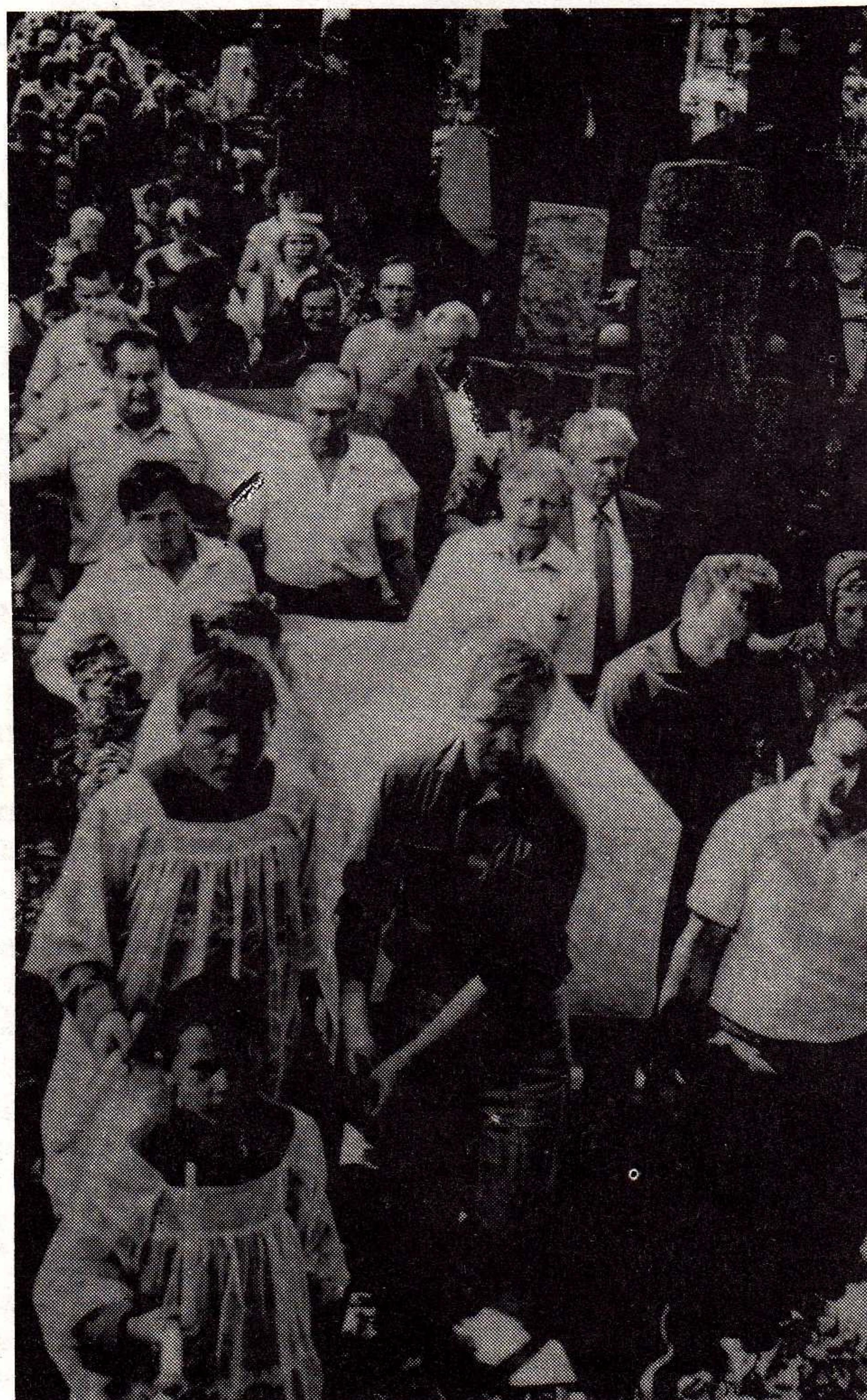
Rajono vadovybei pateikta informacija apie Sąjūdžio tarybos ir „Pasvalio Sąjūdžio“ redakcijos gaunamus rajono žmonių skundus dėl kai kurių ūkių ir įstaigų

administracijos nesiskaitymo su žmonių poreikiiais ir įstatymais bei socialinės nevygibės apraiškų. Daugiausia mums yra skundesi Vaškų, Kriklinių, Jurgėnų ir Pasvalio buitinio gyventojų aptarnavimo kombinato žmonės.

Aptartas rinkimų į LTSR Aukščiausiąją Tarybą ir į vietines Tarybas eliškumas. Mūsų nuomonės, kad rinkimai į LTSR Aukščiausiąją Tarybą turi būti surengti pirma, o į vietines tik po jų — sutapo.

Pasiūléme rugpjūčio mėnesį surengti Pasvalyje susitikimą su visais keturiais Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos deputatais.

Laikinai, kol nėra kitų patalpų Sąjūdžio būstinei ir priimamajam sutarta skirti patalpą „Darbo“ redakcijos pastate (Pasvalys, Biržų 43).

Iš Igarkos parvežtus tremtinį palaikus priglaudė Pušaloto žemė. V. Dulkės nuotraukoje: Petro Dešrio ir jo dukters laidotuvės.

PIKANTIŠKOS NAUJIENOS

NORIME PAKLAUSTI

AR TIESA, kad pirmaisiais ūkininkais Vaškuose

tampa Vaškų kolūkio pirmininko M. Klovo sūnūs, jau nusipirkę iš kolūkio po traktorių? Ar tiesa, kad vienam iš jų kolūkis pardavė ir Maskvoje pirktą pavadinėtą „Volgą“? Jei tai tiesa, stebimės kartu su kolūkiečiais.

, „P. S.“ REDAKCIJA

ATSILIEPKITE

Gerkiškių žvyrduobėse užkasta apie šimtą nūšautujų, kurių išniekinti kūnai gulėjo Pabiržės, Vabalninko miestelių aikštėse. Nemažai čia ir atsitiktinių aukų. Perlaidoti neįmanoma, bus

įrengtos kapinės vietoje. Žuvusių artimieji kviečiami kreiptis į Pabiržės kleboną arba telefonu 4-57-30 Kiemėnuose į Butkų Stasi, Stasio.

ORGANIZACINĖ GRUPE

SAJŪDŽIO GRUPĒMS
LPS rajono tarybos posėdžiai vyksta ketvirtadieniais 19 val. Pasvalio kultūros namuose.

REDAKCIJOS NUOMONĖ NEBŪTINAI SUTAMPA SU PUBLIKACIJŲ AUTORIŲ NUOMONE.

Mūsų adresas: 235250, Pasvalys, Biržų g. 43, R. Butienėlei.
REDAKCIINĖ KOLEGIJA: R. BUTENIENĖ (redaktorė), A. Kazlauskas, R. Rastauskienė, Z. Magelinskienė, G. Urbaitė, A. Mulevičius, S. Butkus
Leidėjas LPS Pasvalio taryba. Offsetinė spauda. Apimtis 0,5 sp. l. Tiražas 3000. Užs. Nr. 4047.
Spausdino Panevėžio „Varsos“ spaustuvė.